

PREDGOVOR

Na samom kraju smo 20. veka, koji će u istoriji čovečanstva ostati zapamćen i po vrtoglavom razvoju nauke i tehnologije, koje su u mnogim područjima dostigli nebeske visine. Istovremeno sa ovim procesima progressa, međuljudski odnosi, nacionalna, verska, klasna i ideološka netrpeljivost, kao i ljudsko dostojanstvo, su u više navrata tokom veka srozavani do dubina pakla, ostavljajući iza sebe više desetina, a možda i preko stotinu miliona ljudskih žrtava.

Imenik žrtava sa teritorije slobodnog kraljevskog grada Subotice u Prvom svetskom ratu (1914 – 1918) danas je gotovo nemoguće precizno sačiniti. Zato je 1994. godine Skupština opštine Subotica osnovala Viktimološku komisiju, koja je prihvatila obavezu da sačini Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine. Jedini cilj ovog Imenika je da obelodani imena svih poginulih tokom rata 1941 – 1945. godine, bez obzira na način kako im se život ugasio. Svima im je zajedničko samo to, da su im životi prekinuti nasilnom, neprirodnom smrću.

Prema prikupljenim podacima broj žrtava Drugog svetskog rata na teritoriji subotičke opštine je 7032. Njihovi životi su prekinuti u raznim logorima, na istočnom frontu, u aprilskom ratu 1941, na jugoslovenskom partzanskom bojištu, kao posledica savezničkih i nemačkih bombardovanja, racija, posle izvršenja smrtnih presuda raznih sudova ili bez ikakvog sudeња... Zastrašujuća je to brojka, uzimajući u obzir činjenicu da je grad tokom celog perioda bio više ili manje udaljen od direktnih ratnih dejstava suprotstavljenih vojski.

Iako prihvatam mišljenje autora Imenika da za određeni broj žrtava nije moguće utvrditi nacionalnu pripadnost, mislim da ima informativnu vrednost konstatacija nekih drugih istraživača prema kojoj je među stradalima najviše Jevreja (oko 2000), a zatim Mađara (oko 1600), Srba (oko 1300), Hrvata – Bunjevaca (oko 1300), Nemaca (oko 600), Crnogoraca oko 150) i ostalih oko 50.

U ime svih gradana subotičke opštine, a prvenstveno u ime porodica u kojima je neko stradao tokom Drugog svetskog rata, izražavam zahvalnost sastavljačima ovog Imenika, ali i Istorijskom komitetu Demokratske zajednice vojvođanskih Mađara, koji je rezultate svog istraživačkog rada nesebično ustupio članovima Komisije. Rezultat njihovog rada nije samo ova knjiga, nego se on nalazi i na spomenicima, od kojih je onaj poslednji podignut 1994. godine na Senčanskom groblju nad masovnom grobnicom streljanih 1944 - 1945. godine.

I na kraju, neka ovaj Imenik bude najveća opomena svim pokolenjima 21. veka da shvate da je rat najveće društveno zlo i sa željom da se žrtve i strahote Drugog svetskog rata više nikada ne ponove na ovim prostorima.

ŠALOM! SLAVA IM! NEKA POČIVAJU U MIRU!
NYUGODJANAK BÉKÉBEN! RUHEN SIE IN FRIEDEN!

Subotica, septembra 2000.

Jožef KASA,
gradonačelnik

ELŐSZÓ

A XX. század legvégét írjuk, amely az emberiség történelmében a tudomány és a technológia szédületes fejlődéséről, a számos területen elért hatalmas eredményekről marad emlékezetes. A haladás folyamataival egyidejűleg az emberek közötti viszonyokat, a nemzeti, vallási, osztályjellegű és ideológiai türelmet, de még az emberi méltóságot is a század folyamán többször a pokol mélyére züllesztették, ami néhány tíz-, de talán százmilliónál is több emberáldozatot követelt.

Szabadka szabad királyi város I. világháborúban (1914-1918) elszenvedett embervesztésének névsorát ma már szinte lehetetlen pontosan összeállítani. Éppen ezért Szabadka község képviselő-testülete 1994-ben megalakította a Viktimológiai Bizottságot, amely vállalta azt a kötelezettséget, hogy elkészítse Szabadka község II. világháborús áldozatainak névsorát. Ennek egyedüli célja, nyilvánosságra hozni az 1941-1945 közötti háborúban életüket vesztett polgárok névsorát, eltekintve attól, hogy miként hunytak el. Mindannyiuk közös vonása csupán az, hogy életüket erőszakkal oltották ki.

A begyűjtött adatok szerint Szabadka község területén a II. világháború 7032 áldozatot követelt. Életüket a különböző táborokban, a keleti fronton, az 1941. évi áprilisi háborúban, a jugoszláviai partizán hadszíntereken, a szövetséges és a német bombázások, a razziaák, vagy a különböző bíróságok által kirótt halálos ítéletek vagy bármilyen ítélethozatal nélkül fejezték be. Rémisztő szám ez, különösen akkor, ha tudjuk, hogy a várost többé-kevésbé elkerülték a szembenálló hadseregek közvetlen harci cselekményei.

Kész vagyok elfogadni a névsor összeállítóinak véleményét, hogy az áldozatok bizonyos száma esetében nem állapítható meg nemzetiségük, de irányadó, hogy legtöbb volt a zsidók (mintegy 2000), utánuk a magyarok (1600), a szerbek (1300), a horvátok-bunyevácok (mintegy 1300), a németek (600 körül), a Crna Gora-iak (mintegy 150) és mások (50) száma.

Szabadka község minden polgára, elsősorban pedig a II. világháborúban bárkit is elveszített családok nevében köszönetemet fejezem ki a névsor összeállítóinak, de a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége Történelmi Bizottságának is, amely kutatómunkájának eredményeit önzetlenül átengedte ennek a bizottságnak. Munkájuknak nem csupán ez a könyv az eredménye, hanem az megtalálható az emlékműveken, amelyek közül az utolsót 1994-ben emeltették a Zentai úti temetőben, az 1944-1945-ben kivégzettek tömegsírijainál.

Legyen ez a névsor a XXI. század minden korosztálya számára a legnagyobb figyelemztetés annak megértéséhez, hogy a háború a legsúlyosabb társadalmi rossz, azzal

az óhajjal, hogy a II. világháborúhoz hasonló áldozatok és szörnyűségek ezen a vidéken soha ne ismétlődhessenek meg.

SALOM! SLAVA IM! NEKA POČIVAJU U MIRU!
NYUGODJANAK BÉKÉBEN! RUHEN SIE IN FRIEDEN!

Szabadka, 2000. szeptembere

KASZA József,
polgármester